

Shrnutí závěrů 1. kulatého stolu k přípravě Národních priorit výzkumu

9. listopadu 2022

Shrnutí závěrů 1. kulatého stolu k přípravě Národních priorit výzkumu

9. listopadu 2022

Zpráva byla vypracována na základě zadání Úřadu vlády ČR v projektu „Koncepční a analytická podpora RVVI“ jako součást podkladů pro revizi Národních priorit orientovaného výzkumu.

Představení a cíle

První kulatý stůl k přípravě Národních priorit výzkumu uspořádala Rada pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI) ve spolupráci s Technologickým centrem Akademie věd ČR dne 11. října 2022. Jednalo se o první ze série tří kulatých stolů zaměřených na diskusi dílčích výstupů směřující k formulaci nových Národních priorit výzkumu.

Cílem tohoto kulatého stolu bylo představit zástupcům poskytovatelů a klíčovým stakeholderům systému VaVal závěry z vyhodnocení Národních priorit orientovaného výzkumu (NPOV), diskutovat východiska přípravy nových Národních priorit výzkumu (NPV) a významné společenské výzvy, na něž by měl výzkum v budoucnosti reagovat.

Kulatého stolu se zúčastnilo 31 lidí (seznam je uveden v příloze).

Prezentace a hlavní body diskuse

Úvod a kontext

Hlavním důvodem pro urychlení procesu přípravy NPV je proměna podmínek (ekonomická a energetická krize, válka na Ukrajině, klimatická krize) a nutnost čelit novým překážkám a výzvám. Tyto nové podmínky a výzvy nepřinášejí jen hrozby, ale generují také nové příležitosti. Při přípravě nových priorit je potřebné tyto nové podmínky reflektovat a dobře stanovit, které prioritní výzkumné oblasti mohou účinně přispívat ke zvýšení odolnosti české společnosti a ekonomiky vůči budoucím výzvám.

Prezentace výsledků analýzy podpory NPOV

Cílem Analýzy podpory Národních priorit orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací bylo vyhodnotit počty projektů, které řešily problematiku jednotlivých prioritních oblastí NPOV, celkové náklady těchto projektů a podporu ze státního rozpočtu poskytnutou na jejich řešení. Dalším cílem bylo vyhodnotit počty výsledků dosažených v rámci jednotlivých prioritních oblastí NPOV a posoudit kapacity pro VaVal v jednotlivých prioritních oblastech NPOV.

V prezentaci byly zdůrazněny následující závěry:

- Analyzované projekty s vazbou na NPOV mají mnohdy průřezový charakter. Přibližně polovina projektů řeší problematiku více prioritních oblastí.
- Soulad projektů VaVal s NPOV posuzují poskytovatelé zejména ve fázi hodnocení návrhů projektů, v průběhu realizace a po ukončení projektů již přínos k naplnění cílů NPOV není obvykle vyhodnocován.
- Požadavek na soulad s NPOV u všech nově zahajovaných programů VaVal a v procesu hodnocení u všech návrhů projektů VaVal vede k formálnímu naplňování tohoto požadavku. Současně chybí prioritizace v podpoře výzkumných a inovačních aktivit z veřejných prostředků.
- Prioritní oblasti NPOV tematicky navazují na sektorové politiky a resortní rozdělení kompetencí za podporu VaVal. To se odrazilo v omezeném tlaku na spolupráci mezi jednotlivými poskytovateli při implementaci NPOV.

- V implementaci NPOV chyběly mechanismy pro systematické řízení implementace NPOV, vyhodnocování stanovených cílů a koordinaci nástrojů, které prostřednictvím jednotlivých poskytovatelů NPOV implementují.

Diskuse k prezentaci vyhodnocení NPOV

Analýza podle účastníků kulatého stolu jednoznačně poukázala na to, že NPOV byly naplňovány formálně. Nové priority výzkumu by proto měly klást důraz na nastavení pružných mechanismů implementace, které umožní dobře reagovat na současné proměny světa a související výzvy pro společnost.

Současně byla v této souvislosti zdůrazněna důležitost průběžného i zpětného vyhodnocování Národních priorit orientovaného výzkumu a efektivity podpory výzkumu obecně. Pro hodnocení nově stanovených národních priorit výzkumu bude důležité nastavit měřitelné ukazatele pro posuzování posunu v naplňování stanovených cílů. To předpokládá také nezbytnost nastavení adekvátního systému implementace a vyhodnocování výzkumných projektů, který bude schopen dobře posoudit přínosy projektů k naplňování priorit.

Dále analýza ukázala na vysokou fragmentaci podpory NPOV a její rozdrobení do velkého počtu (přes 18 tisíc) menších projektů. Je tedy ke zvážení, zda by implementace nových priorit měla být nastavena na financování menšího množství rozsáhlejších projektů (obdobně, jak tomu je ve Špičkovém výzkumu OP JAK či programu Exceles). To také předpokládá nutný důraz na skutečnou prioritizaci VaVal.

Prezentace konceptu přípravy NPV a velkých společenských výzev

V návaznosti na vyhodnocení podpory NPOV byla představena východiska pro nové NPV a návrh základních principů pro přípravu a implementaci NPV. NPV by měly reagovat na významné budoucí potřeby společnosti, obsahovat omezený počet skutečně strategických směrů VaVal, obsahovat jasný a koordinovaný systém implementace a být periodicky vyhodnocovány, revidovány a aktualizovány.

Vhodným přístupem je formulace menšího počtu strategických misí (mission-oriented approach), založeného na strategické orientaci, koordinaci politik a konzistentní implementaci. Tyto principy tvorby a implementace misí byly v prezentaci rámcově představeny v kontextu přípravy a implementace NPV.

Východiskem pro formulaci NPV by měly být velké společenské výzvy, kterým bude česká společnost v budoucnu vystavena. Velké společenské výzvy představují složité, víceúrovňové problémy, jejichž úspěšné řešení vyžaduje společné úsilí různých aktérů veřejných, soukromých a neziskových. Mezi navrhovaných 5 výchozích oblastí velkých společenských výzev, předložených k diskusi patří – Adaptace na změny klimatu, Důvěra v demokracii, právní stát a evropské hodnoty, Energetická transformace společnosti, Připravenost na demografické změny a stárnutí obyvatel, Technologická a digitální transformace společnosti.

Diskuse ke konceptu NPV a společenským výzvám

Diskuse se zaměřila na východiska pro formulaci NPV, kde by měly být zohledněny jak velké společenské výzvy, tak také schopnosti a kapacity VaVal v ČR a budoucí směry výzkumu, vývoje a inovací, v nichž má ČR zájem a potřebu se profilovat.

Řada těchto velkých společenských výzev bude mít mezinárodní přesah a bude společná pro více (zejm. evropských) zemí. Při identifikaci těchto společenských výzev je vhodné zvážit i potřeby české společnosti (zejm. tam, kde se ČR nějak významněji odchyluje od evropského trendu / stavu). Jelikož tyto výzvy mají dlouhodobější charakter a nemají reagovat na aktuální krize a problémy, je potřeba

tyto výzvy formulovat dostatečně obecně, a vytvořit tak podmínky pro vzájemnou spolupráci různých vědních disciplín, která by měla být do budoucna významnou podmínkou naplňování priorit.

Druhým důležitým parametrem pro formulaci NPV je rovněž přiměřené zohlednění současných kapacit VaVal, konkurenční výhody a struktury ekonomiky a společnosti. V této souvislosti však nesmí převážet argument, že jsme do určitých oblastí v minulosti investovali, a proto tyto oblasti musíme prioritně dále podporovat. Současně je potřebné stanovit rozvojové vize/směry pro efektivní využití existujících kapacit k řešení identifikovaných velkých společenských výzev.

Třetím východiskem pro formulaci NPV by pak měla být identifikace „bílých míst“, tj. oblastí VaVal, které je nezbytné rozvíjet, aby česká ekonomika a společnost byla dostatečně odolná vůči nadcházejícím velkým společenským výzvám.

Diskuse se věnovala rovněž zapojení ministerstev do přípravy NPV, kde bylo akcentováno, že při stanovení priorit je třeba využívat zkušenosti ministerstev, současně je ale potřeba překonat dosavadní resortismus v podpoře VaVal. Pojetí NPV navázané na velké společenské výzvy a jdoucí napříč resortními agendami bude stimulovat ministerstva a ostatní orgány státní správy a územní samosprávy k větší vzájemné koordinaci a spolupráci při podpoře VaVal. NPV by v této souvislosti měly nastolit prioritní směry/cíle a jednotlivá ministerstva by měla specifikovat, jak lze využít existující schopnosti a kapacity pro naplnění těchto cílů, případně jaké nové kapacity a schopnosti je potřeba rozvinout.

Důležitým aspektem přípravy NPV a systému jejich implementace je rovněž reflexe RIS3 a role, kterou hraje v systému podpory VaVal.

Shrnutí podnětů a doporučení

- Analýza podpory NPOV jednoznačně poukazuje na to, že NPOV byly a jsou naplňovány formálně a že podpora NPOV byla směřována do velkého množství malých projektů.
- Nové NPV musí být formulovány a implementovány tak, aby se nejednalo o další strategický dokument, který bude naplňován pouze formálně, ale reálně nepřispěje k zacílení a prioritizaci výzkumu, vývoje a inovací financovaných z veřejných prostředků.
- K tomu je potřeba nastavit systém koordinace implementace NPV, např. prostřednictvím měřitelných ukazatelů pro posuzování posunu v naplňování stanovených cílů a současně adekvátním systémem hodnocení.
- Pro samotnou formulaci nových priorit se jako účelné jeví zohlednit ve vyvážené kombinaci tři aspekty – 1. významné společenské výzvy a potřeby, na něž by měl výzkum v ČR aktivně reagovat, 2. schopnosti a kapacity současného výzkumu v ČR (kde jsme dobří) a 3. potenciál rozvoje výzkumu v ČR obsahující oblasti, v nichž má ČR zájem a potřebu se profilovat (kde chceme, potřebujeme nebo kde bychom měli být dobří). Při zohlednění těchto aspektů by dále neměl apriori převážet argument, že jsme do určitých oblastí v minulosti investovali, a proto tyto oblasti musíme prioritně dále podporovat.

- Při stanovení priorit se nabízí využít zkušeností poskytovatelů, tj. především ministerstev, současně je ale potřeba překonat současný resortismus, který limituje mezioborové přesahy a komplexní přístupy k řešení společenských výzev.
- Nové priority by měly nastolit prioritní směry/cíle (strategická rovina) a následně by jednotliví poskytovatelé měli specifikovat, jak lze využít existující kapacity a procesy systému pro naplnění těchto cílů, případně jaké nové kapacity a procesy je potřeba rozvinout a nastavit (operativní rovina).
- V této souvislosti je shoda na potřebě synergie s prioritními směry stanovenými v RIS3.

Přílohy

Program kulatého stolu

10:00-10:05	Úvod	Michal Pazour
10:05-10:15	Kontext přípravy Národních priorit výzkumu	Helena Langšádlová
10:15-10:35	Závěry z vyhodnocení Národních priorit orientovaného výzkumu	Petr Kučera
10:35-11:00	Moderovaná diskuse	Účastníci KS
11:00-11:15	<i>Přestávka</i>	
11:15-11:30	Přístup k formulaci a implementaci Národních priorit výzkumu	Michal Pazour
11:30-11:45	Dlouhodobé výzvy pro českou společnost	Ondřej Pokorný
11:45-12:55	Moderovaná diskuse	Účastníci KS
12:55-13:00	Závěr a další kroky	Jana Havlíková

Seznam účastnic a účastníků

Jméno	Instituce	Funkce
Mgr. Helena Langšádlová	Úřad vlády ČR	ministerně pro vědu, výzkum a inovace
Mgr. Jana Havlíková	Úřad vlády ČR	náměstkyně pro řízení sekce pro vědu, výzkum a inovace
prof. Ing. Štěpán Jurajda, Ph.D.	Úřad vlády ČR	náměstek MVVI
Ing. Hana Bakičová	Úřad vlády ČR	ředitelka odboru koordinace vědy, vývoje a inovací
Mgr. Marie Novotná	Úřad vlády ČR	referentka
Mgr. Aleš Bělohradský, MSc	Úřad vlády ČR	vedoucí oddělení poradců
Mgr. Dana Bilíková	Úřad vlády ČR	poradce
Ing. Lucie Kureková, Ph.D.	Úřad vlády ČR	referent
Ing. Miloslav Nič, Ph.D.	RVVI	člen RVVI

prof. Ing. Martin Weiter, Ph.D.	RVVI	člen RVVI
PhDr. Adéla Gjuričová, Ph.D.	RVVI	členka RVVI
prof. Ing. Jiří Homola, CSc., DS.c.	RVVI	člen RVVI
Ing. Jana Říhová	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	ředitelka odboru
Daniel Všecký, MSc.	Ministerstvo průmyslu a obchodu	ředitel Odboru digitální ekonomiky a chytré specializace
Ing. Tomáš Holinka, Ph.D.	Ministerstvo průmyslu a obchodu	vedoucí oddělení S3
Ing. Martin Švolba	Ministerstvo průmyslu a obchodu	ředitel odboru výzkumu, vývoje a inovací
Ing. Martina Dvořáková	Ministerstvo kultury	ředitelka odboru výzkumu a vývoje MK
PhDr. Tereza Čížková	Ministerstvo dopravy	zástupkyně ředitele pro autonomní mobilitu a výzkum, vývoj a inovace
PaedDr. Jan Vykoukal	Ministerstvo vnitra	pověřen řízením odboru bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání
Mgr. Jana Rylichová	Ministerstvo zemědělství	ministrský rada
Ing. Ilona Müllerová, DrSc.	Akademie věd ČR	místopředsedkyně
PhDr. Pavel Baran, CSc.	Akademie věd ČR	Předseda Vědecké rady
prof. Ing. Martin Hartl, Ph.D.	Grantová agentura České republiky	člen předsednictva
prof. Ing. Petr Konvalinka, CSc., FEng.	Technologická agentura ČR	předseda
prof. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.	Česká konference rektorů (ČKR)	prorektor pro rozvoj, legislativu a informační technologie, Masarykova univerzita
Ing. Jan Proksch	Svaz průmyslu a dopravy ČR	manažer pro VaVal
Ing. Libor Kraus	Asociace výzkumných organizací	prezident
PhDr. Pavel Doleček, Ph.D.	Univerzita Karlova/Asociace výzkumných univerzit	prorektor
Ing. Michal Pazour, Ph.D.	Technologické centrum AV ČR	vedoucí oddělení strategických studií
Mgr. Ondřej Pokorný	Technologické centrum AV ČR	zástupce vedoucího oddělení strategických studií
Mgr. Petr Kučera	Technologické centrum AV ČR	analytik oddělení strategických studií